

Öngörülemezlik İnançları Ölçeğinin Türkçe uyarlaması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması

Fatma Oktay¹ , İhsan Dağ²

Anahtar kelimeler

öngörülemezlik inançları, ölçek, psikolojik belirtiler, aile öngörülemezliği

Keywords

unpredictability beliefs, scale, psychological symptoms, family unpredictability

Öz

Öngörülemezlik inançları, kişinin kendisini, diğer insanları ve dünyayı tutarsız olarak değerlendirmesiyle ilişkili bir kavramdır. Bağlanma kuramı, öğrenilmiş çaresizlik kuramı, yaşam öyküsü kuramı ve duygunun değerlendirme kuramı temelinde ortaya çıkmıştır. Yapılan araştırmalar öngörülemezlik inançlarının aile öngörülemezliği, nedensel belirsizlik ve sürekli kaygı gibi olumsuz sonuçlarla ilişkili olduğunu göstermiştir. Bu araştırmanın amacı, öngörülemezlik inançları düzeyini ölçmek için geliştirilen Öngörülemezlik İnançları Ölçeğinin Türkçeye uyarlama, geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarının yürütülmesidir. Öncelikle çeviri çalışması yapılmış ve sonrasında veri toplama aşamasına geçilmiştir. Araştırmaya 18-30 yaş aralığındaki (Ortalama = 21.17, Standart Sapma = 2.06), 445'i kadın ve 118'i erkek toplamda 563 kişi katılmıştır. Katılımcılar Demografik Bilgi Formu, Öngörülemezlik İnançları Ölçeği, Geçmişe Dönük Aile Öngörülemezliği Ölçeği ve Kısa Semptom Envanterini tamamlamıştır. Yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucunda orijinal formdaki 3 faktörlü yapı doğrulanmıştır. Ölçeğin iç tutarlılık düzeyini belirlemek için hesaplanan Cronbach alfa katsayıları .76-.87 arasındadır. Test-tekrar test güvenilirlik katsayıları ise .78-.87 arasında değişmektedir. Bu bulgulardan yola çıkarak ölçeğin Türkiye'de kullanım için geçerli ve güvenilir olduğu sonucuna varılmıştır. Böylelikle Türkiye'de yapılacak çalışmalarda kullanılmak üzere önemli bir ölçüm aracı dilimize kazandırılmıştır. Ayrıca, erken dönem kişilerarası ilişkilerin yanı sıra erken dönem çevrenin de yetişkin yaşamındaki psikopatolojilerle olan bağlantısı ortaya konmuştur.

Abstract

Turkish adaptation of the Scale of Unpredictability Beliefs: A validity and reliability study

Unpredictability beliefs are related to an evaluation of inconsistency of oneself, other people, and the world. It emerged on the basis of attachment theory, learned helplessness theory, life history theory, and appraisal theory of emotion. Studies have shown that unpredictability beliefs are associated with negative outcomes such as family unpredictability, causal uncertainty, and trait anxiety. The aim of this research was to adapt the Scale of Unpredictability Beliefs, which was developed to measure the level of unpredictability beliefs, into Turkish, to carry out validity and reliability studies. First of all, the translation study was carried out and the data collection phase was started. A total of 563 people, 445 women and 118 men, aged between 18-30 years (Mean = 21.17, Standard Deviation = 2.06) participated in the study. Participants completed Demographic Information Form, Scale of Unpredictability Beliefs, Retrospective Family Unpredictability Scale, and Brief Symptom Inventory. As a result of the confirmatory factor analysis, the 3-factor structure in the original form was confirmed. The Cronbach Alpha coefficients calculated to determine the internal reliability level of the scale ranged from .76 to .87. Test-retest reliability coefficients ranged from .78 to .87. Based on these findings, it was concluded that the scale is valid and reliable for use in Turkey. Thus, an important measurement tool has been brought into our language to be used in studies to be carried out in Turkey. In addition, the connection between early environment as well as early interpersonal relationships with psychopathologies in adult life have been revealed.

Atf için: Oktay, F. ve Dağ, İ. (2023). Öngörülemezlik İnançları Ölçeğinin Türkçe uyarlama çalışması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Klinik Psikoloji Dergisi*, 7(1), 26-40.

✉ **Fatma Oktay** · psyfatmayildirim@gmail.com | ¹Arş. Gör., Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, 340 numaralı oda, Isparta, Türkiye; ²Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, Üniversiteler, Hacettepe Beytepe Kampüsü No:11, 06800, Ankara, Türkiye.

Geliş: 09.09.2021, **Düzeltilme:** 12.10.2021, **Kabul:** 06.11.2021

Yazar Notu: Bu çalışma, ilk yazarın ikinci yazar danışmanlığında hazırladığı doktora tezine dayanmaktadır.

İnsanlar davranışı açıklamak, davranışa nedenler bulmak ve dolayısıyla davranışı daha öngörülebilir hale getirmekle ilgili temel bir güdüye sahiptir (Myers, 1990). Ancak insanların çevreyle olan ilişkisinde belirsizlikten kaçınmak mümkün görünmemektedir. Belirsizlikle yakından ilişkili bir kavram olarak öngörülemezlik, daha çok çevrenin bir özelliği olarak anılmaktadır (Ross ve ark., 2016b). Böylesine bir çevrede doğup büyüyen kişilerin öngörülemezlik inançlarına dair bir şema geliştirmeleri olasıdır (Ross ve Hill, 2002). Öngörülemezlik şeması, kaotik, öngörülemez, suç oranı yüksek, tutarsız aile örüntülerinin olduğu bir çevrede yetişmeyle ortaya çıkan, dünyanın ve diğer insanların tutarsız olduğuyla ilişkili bir inançtır (Matheny ve ark., 1995; Ross ve Hill, 2000; Ross ve McDuff, 2008).

İnsanın içinde yaşadığı çevrenin ve hayatındaki diğer insanların öngörülebilir olması oldukça önemli görünmektedir. Öngörülebilirliğin insan hayatındaki yerini açıklamaya yönelik çeşitli kuramsal açıklamalar bulunmaktadır. Örneğin Bowlby (1969) geliştirdiği bağlanma kuramı çerçevesinde, bebeklerin birincil bakım verenleriyle kurdukları ilişkiler sonucu içsel çalışan modeller geliştirdiklerini ve bu modelleri hayatlarının ileriki yıllarında temellerini atacakları diğer ilişkilere de genellediklerini ifade etmektedir. Yani bebek, kurduğu ilk yakın ilişkideki örüntüleri hayatının geri kalanındaki ilişkilerde de tekrarlamaya eğilimindedir. Bu durumla benzer olarak, öngörülemez bir çevrede doğup büyüyen kişiler dünyanın ve diğer insanların öngörülemez olduğuna dair bir inanç geliştirip, bu inancı sonraki yaşamlarına genellemektedirler (Ross ve ark., 2016b).

Öğrenilmiş çaresizlik kuramı, öngörülebilirliğin önemini altını çizen bir diğer kuramdır. Yapılan deneyler, ne kadar çaba sarf ederlerse etsinler stresörlerden kaçamayan hayvanların, verdikleri tepkiyle elde ettikleri sonuç arasındaki tutarlılığı kaybettiklerini ve başlarına gelecek olayların dış güçler tarafından belirlendiğine dair öğrenilmiş çaresizlik inançları geliştirdiklerini göstermiştir (Overmier, 2002). Araştırmacılar, kontrol edilebilirlik ve öngörülebilirliğin etkilerini ayırtmak için çoklu deney grupları oluşturmuş ve bu araştırmaların sonunda olayların -kontrol edilebilir olup olmaması fark etmeksizin- öngörülebilir olmasının öğrenilmiş çaresizlik inançlarını ortaya çıkardığı, ancak öngörülemez olmasının öğrenilmiş çaresizlik inançlarını ortaya çıkardığı gösterilmiştir (Tiggeman ve Winefield, 1987). Bu bulgular, hatırı sayılır bir biçimde, araştırmacıların dikkatini öngörülemezliğin insan hayatındaki önemine yönlendirmelerine katkı sağlamıştır.

Erken yaşam deneyimlerinin öngörülemezliğinin önemine dikkat çeken yaşam öyküsü kuramı (life history theory), evrim kuramı temelinde ortaya çıkmıştır (Stearns, 1976, 1977). Bu kurama göre, erken yaşam deneyimlerimiz yaşam öyküsü stratejilerimizi belirlemektedir. Öngörülemez, kaotik ve riskli çevrelerde yaşamak daha hızlı yaşam stratejileriyle ilişkilidir;

kaynakların bol olduğu, durağan ve güvenli çevrelerde doğup büyümek daha yavaş yaşam stratejileriyle ilişkilidir (Ellis ve ark., 2009; Hill ve ark., 2008; Ross ve ark., 2016b). Hızlı yaşam stratejileri olan bireyler, daha hızlı gelişip olgunlaşma (Belsky ve ark., 2012), kısa vadedeki kazanç için uzun vadedeki yararı değersizleştirme (Del Giudice ve ark., 2015), erken yaşta üreme ve çok sayıda çocuk sahibi olma eğilimindedirler (Simpson ve ark., 2012). Tam tersi biçimde yavaş yaşam stratejileri olan bireyler, daha yavaş gelişip olgunlaşma, daha geleceğe yönelimli olma, daha ileri yaşta üreme, daha istikrarlı cinsel ilişkiler, daha az sayıda çocuk sahibi olma ve her bir çocuğa daha fazla kaynak ayırma eğilimindedirler (Del Giudice ve ark., 2015; Simpson ve ark., 2012). Biyolojik ve psikolojik düzeyde kişilerin yaşam öyküsü stratejileri ile yaşadıkları çevre arasında eşleşme olması gerekmektedir. Bu eşleşmenin olmadığı durumlarda olumsuz sonuçlar ortaya çıkmaktadır (Beck ve Bredemier, 2016; Kudanova ve ark., 2016; McEwen ve Wingfield, 2003; Mitropoulou ve ark., 2004; Pajer ve ark., 2012; Zilioli ve ark., 2016). Söz gelimi, yavaş stratejileri olan bir kişi kaotik bir çevrede yaşaması durumunda başa çıkma becerilerinin zayıflığı, istikrarlı kaynak ve ilişkilerin eksikliği nedenleriyle kaygı ve depresyon gibi bozukluklar geliştirebilmektedir (Kavanagh ve Kahl, 2018). Hızlı yaşam stratejileri olan bir kişi istikrarlı bir çevrede yaşadığında ise ihtiyaçlarının anında karşılanmaması ve dürtüsel davranışları nedeniyle kaygı ve depresyon gibi bozukluklar geliştirebilmektedir (Kavanagh ve Kahl, 2018). Yaşam öyküsü stratejileri, insan hayatının neredeyse tamamına nüfuz etmekte ve dolayısıyla büyük önem arz etmektedir. İnsan hayatının böylesine önemli bir parçasının, çevrenin öngörülebilir olup olmaması sonucunda belirleniyor olması öngörülebilirliğin önemini açıkça ortaya koymaktadır. Öngörülebilirliğin insan yaşamındaki yerine dikkat çeken duygunun değerlendirme kuramı (appraisal theory of emotion), çevrenin belirlilik-belirsizlik ekseninde değerlendirildiğini öne sürmektedir (Lerner ve Keltner, 2000). Bu eksen, olayların ne kadar öngörülebilir olduğuyula ilişkilidir. İnsanlar, yaptıkları değerlendirmeler sonucunda belirli duygular deneyimlemektedir. Belirlilik değerlendirmeleri mutluluk ve öfkeyle ilişkili bulunurken, belirsizlik değerlendirmeleri korku ve üzüntü ile ilişkili bulunmuştur (Ross ve ark., 2016b). Bu kuram, öngörülebilirliğin duygularla olan ilişkisine vurgu yapmakta ve öngörülemezlik kavramının önemine bir kez daha dikkat çekmektedir.

Öngörülemezlik inançları kavramı oldukça yenidir. Bu alanda yapılan araştırmalar gözden geçirildiğinde, öngörülemezlik inançlarının çeşitli kavramlarla ilişkili olduğu görülmüştür. Yüksek düzeydeki öngörülemezlik inançları, iç kontrol odağındaki düşüş, geçmişe dönük aile öngörülemezliğindeki artış, aşırı alkol tüketimindeki artış, nedensel belirsizlikte artış, sürekli kaygıda artış ve özyeterlikte düşüşle ilişkili bulunmuştur (Ross ve ark., 2016a, 2016b; Ross ve Hasty, 2018).

İnsan yaşamında önemli bir yer teşkil eden öngörü-

lemezlilik inançlarıyla ilgili yapılacak olan araştırmalar, alanyazın ve klinik doğurgular açısından önemli görünmektedir. Bu durum göz önünde bulundurularak, bu araştırma kapsamında Ross ve arkadaşları (2016b) tarafından geliştirilen Öngörülemezlik İnançları Ölçeğinin (ÖİÖ) (Scale of Unpredictability Beliefs) Türkçeye uyarlama, geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarının yapılması amaçlanmıştır. Araştırma sonunda Türkiye’de yapılan araştırmalarda kullanılmak üzere önemli bir ölçüm aracının dilimize kazandırılması hedeflenmiştir. Ayrıca öngörülemezlik inançları kavramının çeşitli psikolojik belirtilerle olan ilişkileri uluslararası alanyazında ilk kez incelenmiş ve aile öngörülemezliğiyle olan ilişkileri ise Türkiye örneğinde ilk kez araştırılmıştır. Araştırmanın bu yönleriyle alanyazına önemli katkıları olacağı düşünülmektedir.

Araştırma amacından hareketle oluşturulan hipotezler aşağıdaki gibidir:

H1: ÖİÖ’nün Türkiye ve yurt dışında elde edilen faktör yapısının uyumlu olması beklenmektedir.

H2: ÖİÖ, Kısa Semptom Envanteri ve Geçmişe Dönük Aile Öngörülemezliği Ölçeği puanları arasındaki ilişkilerin istatistiksel olarak anlamlı olması beklenmektedir.

H3: ÖİÖ’nün Türkiye’de kullanımı için geçerlik ve güvenilirlik ölçütlerini karşılaması beklenmektedir.

YÖNTEM

Örneklem

Bu çalışma kapsamında 18-30 yaş aralığındaki (*Ort.* = 21.17, *SS* = 2.06) 563 üniversite öğrencisinden veri toplanmıştır. 23 farklı üniversitede öğrenim görmekte olan 445 kadın (%79) ve 118 erkek (%21) katılımcı araştırmaya katkı sağlamıştır. Katılımcıların 550’si bekar olduğunu (%97.7), 10’u evli olduğunu (%1.8) ve 3’ü partneriyle birlikte yaşadığını (%0.5) belirtmiştir. Birinci sınıfta öğrenim gören katılımcı sayısı 177 (%31.4) iken ikinci sınıf için bu sayı 152 (%27), üçüncü sınıf için 102 (%18.1) ve dördüncü sınıf için 118’dir (%21).

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada elde edilen veriler Demografik Bilgi Formu, Öngörülemezlik İnançları Ölçeği, Geçmişe Dönük Aile Öngörülemezliği Ölçeği ve Kısa Semptom Envanteri kullanılarak toplanmıştır.

Demografik Bilgi Formu (DBF) Araştırmacı tarafından hazırlanan bilgi formunda cinsiyet, yaş, medeni durum gibi kişisel sorular yer almaktadır.

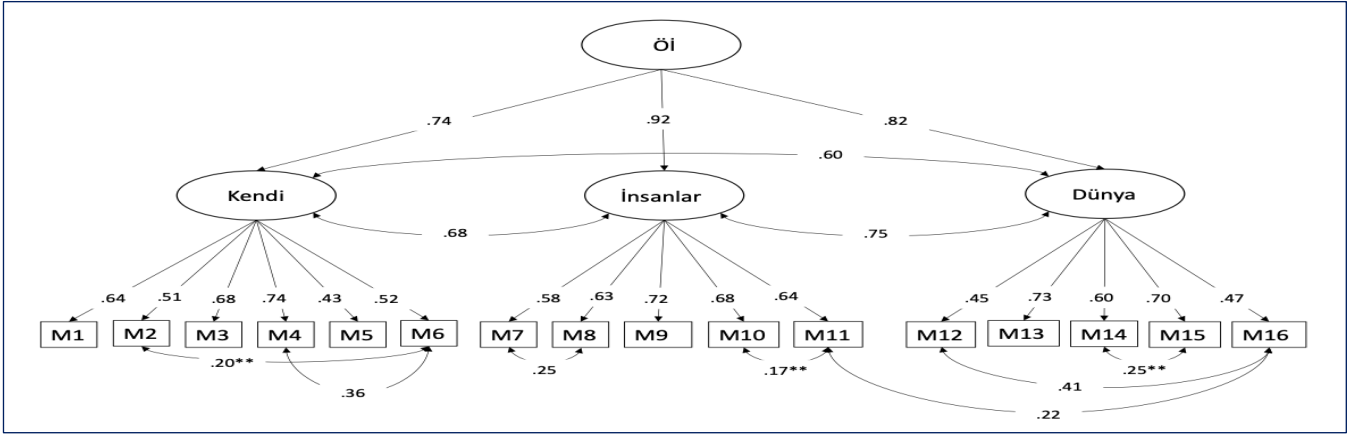
Öngörülemezlik İnançları Ölçeği (ÖİÖ) 16 madde ve 3 alt boyuttan oluşan ölçek, Ross ve arkadaşları (2016b) tarafından geliştirilmiştir. Kişinin kendisi, hayatı, diğer insanlar ve genel olarak dünyayı ne kadar

öngörülemez gördükleriyle ilgili inançlarını ölçmeyi hedeflemektedir. ‘Kendi’ alt boyutu aralarında ‘Günlük işlevselliğim değişkendir.’ maddesinin de bulunduğu 6 maddeden, ‘İnsanlar’ alt boyutu aralarında ‘İnsanların tutumları ve davranışları genellikle tutarsızdır.’ maddesinin de bulunduğu 5 maddeden ve ‘Dünya’ alt boyutu aralarında ‘Hayatta olacak şeyleri tahmin etmek zordur.’ maddesinin de bulunduğu 5 maddeden oluşmaktadır. Ölçekten alınan puanlar arttıkça, kişilerin sahip oldukları öngörülemezlik inançları düzeyi artmaktadır. Her bir maddesi 1-6 (1: Kesinlikle katılmıyorum, 6: Kesinlikle katılıyorum) arasında puanlanmaktadır. Cronbach alfa değerleri Kendi alt boyutu için .86, İnsanlar alt boyutu için .89 ve Dünya alt boyutu için .87 olarak hesaplanmıştır (Ross ve ark., 2016b). Türkçe formula ilgili bilgiler, bulgular bölümünde sunulmuştur.

Geçmişe Dönük Aile Öngörülemezliği Ölçeği (GDAÖÖ)

Kişilerin çocukluklarında büyüdüğü ailenin öngörülemezlik düzeyini geçmişe dönük olarak değerlendiren ölçek, 28 madde ve 6 alt boyuttan oluşmaktadır (Ross ve McDuff, 2008). Her bir maddesi 1-5 (1: Hiç, 5: Çok fazla) arasında puanlanan bir öz bildirim ölçeğidir. Finansal Öngörülemezlikler, Öğünler, Anne Fiziksel-Duygusal Doyum, Baba Fiziksel-Duygusal Doyum, Anne Disiplin, Baba Disiplin alt boyutlarında yer alan maddeler, 18 yaşına kadar içinde bulunulan aile ikliminde kişilerin ihtiyaç duyduklarında anne ve babalarından aldıkları bakımın, uygun olmayan bir davranış sergilediklerinde anne ve babalarının disipline edici davranışlarda bulunmalarının, faturaları ödemek veya harcayacak paralarının olmasının, yemeklerin ailece ve düzenli bir şekilde yenmesinin ne derece öngörülebilir olduğuyla ilgilidir. Ölçekten alınan yüksek puanlar, kişilerin geçmişte büyüdüğü aile ortamındaki öngörülemezlik düzeyinin yüksek olduğuna işaret etmektedir. Alt boyutlar ve tüm ölçek için Cronbach alfa değerleri .71-.87 arasındadır (Ross ve McDuff, 2008). Oktay ve Uluç (2019) tarafından Türkçeye uyarlanan ölçeğin Cronbach alfa değerleri .65-.88 arasında değişmektedir. Bu çalışma kapsamında elde edilen Cronbach alfa değerleri sırasıyla .69, .71, .87, .89, .84 ve .79’dur. Tüm ölçek için Cronbach alfa değeri ise .90’dır.

Kısa Semptom Envanteri (KSE) Somatizasyon, Obsesif-Kompulsif, Kişilerarası Alınganlık, Depresyon, Anksiyete, Hostilite, Fobik-Anksiyete, Paranoid Düşünceler ve Psikotizm alt boyutlarından oluşan ölçek, Derogatis (1992) tarafından geliştirilmiştir. Her bir maddesi 0-4 (0: Hiç, 4: Çok fazla) arası puanlanan 53 maddeden meydana gelmektedir. Cronbach alfa değerleri .71-.85 arasında değişmektedir. Şahin ve Durak (1994) tarafından yapılan Türkçeye uyarlama çalışması sonucunda 5 faktörlü bir yapı ortaya çıkmıştır. Yeni alt boyutlar Anksiyete, Depresyon, Olumsuz Benlik, Somatizasyon ve Hostilite şeklinde tespit edil-

Şekil 1. Doğrulayıcı Faktör Analizi Bulguları. Not. Anlamlılık düzeyi belirtilmeyen tüm katsayılar $p = .000$ düzeyinde anlamlıdır. Öİ: Öngörülemelik İnançları; M: Madde. ** $p < .01$

miştir. Ölçekten alınan puanlar arttıkça, kişilerin deneyimledikleri psikolojik belirti düzeyi artmaktadır. Alt boyutlar ve tüm ölçek için elde edilen Cronbach alfa değerleri .63-.96 arasında değişmektedir (Şahin ve Durak, 1994). Bu çalışma kapsamında elde edilen Cronbach alfa değerleri sırasıyla .89, .91, .89, .82 ve .83'tür.

İstatistiksel Analizler

Öngörülemelik İnançları Ölçeğinin yapı geçerliğini ve orijinal form ile Türkçe formun faktör yapısının tutarlılığını değerlendirmek için doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Birleşen geçerliğini değerlendirmek için ise GDAÖÖ ve KSE aracılığıyla elde edilen psikolojik belirtisellik düzeyi ve aile öngörülemelik düzeyi kullanılmış, ÖİÖ'nün bu ölçeklerle olan korelasyonları hesaplanmıştır. Ölçeğin güvenirlik çalışması kapsamında Cronbach alfa ve Spearman-Brown katsayıları, iki yarı test güvenirliği ve test-tekrar test güvenirliği incelenmiştir. ÖİÖ'den elde edilen puanlarda cinsiyete dayalı farkların olup olmadığını incelemek için Çok Değişkenli Varyans Analizi (MANOVA) yapılmıştır. İstatistiksel analizler SPSS 22 ve R Studio programları kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

İşlem

Araştırmanın etik açıdan uygunluğunun değerlendirilmesi için Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonuna başvuru yapılmış ve onay alınmıştır (26.03.2021 tarih ve E-35853172-300-00001515094 sayılı karar). Bir sonraki adımda ÖİÖ'nün Türkçeye çeviri çalışması yapılmıştır. Ölçek araştırmacılar tarafından Türkçeye çevrildikten sonra çeviri uygunluğunun değerlendirilmesi için alanında uzman 5 yargıcıya gönderilmiştir. Yargıcılardan gelen değerlendirme ve öneriler sonrasında çeviri forma son hali verilmiştir. Daha sonra geri çeviri aşamasına geçilmiş ve Türkçe form alanında uzman 4 yargıcı tarafından İngilizceye çevrilmiştir. Üzerinde anlaşmaya varılan İngilizce form, ölçeğin geliştiricisi Lisa Thompson Ross'a gönderilmiş ve çeviri uygunluğunu değerlendirmesi istenmiştir. Alınan o-

lumlu cevabın ardından ÖİÖ'nün geçerlik ve güvenirlik çalışmasına geçilmiştir. Tüm ölçekler www.surveymonkey.com adlı internet sitesine yüklenmiş ve araştırmaya katılım bağlantısı oluşturulmuştur. Bu bağlantıya erişim sağlandığında, katılımcılar ilk olarak Bilgilendirilmiş Onam Formunun bulunduğu sayfaya karşılaşmışlardır. Bu kısımda onay veren katılımcılar, ölçeklerin yer aldığı sayfaya devam etmişlerdir. Araştırmaya katılım, kolay ulaşılabilir örneklem yoluyla sağlanmıştır. Araştırmanın bağlantısı Türkiye'deki üniversitelerde öğretim üyesi olarak görev yapan akademisyenlere ulaştırılmış ve verdikleri derslere kayıtlı öğrencilere iletmeleri istenmiştir. Veri toplama süreci 2020-2021 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde gerçekleştirilmiştir.

BULGULAR

Öngörülemelik İnançları Ölçeğinin yapı geçerliğini ve orijinal form ile Türkçe formun faktör yapısının uyumluluğunu değerlendirmek için yapılan doğrulayıcı faktör analizinde R Studio programı kullanılmıştır. Uyumluluk endeksi olarak ki-karenin serbestlik derecesine oranı (χ^2/df), karşılaştırmalı uyum endeksi (Comparative Fit Index: CFI), yaklaşık hataların ortalama karekökü (Root Mean Square Error of Approximation: RMSEA) ve standardize edilmiş ortalama hataların karekökü (Standardized Root Mean Square Residual: SRMR) kullanılmıştır. Ölçeğin orijinal faktör yapısı temel alınarak yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucunda CFI göstergesi, çeşitli araştırmacılarca önerilen değerlere ulaşamamış (Hu ve Bentler, 1999; Kline, 1998; Schermelleh-Engel ve ark., 2003; Schumacker ve Lomax, 2004; Sümer, 2000; Şimşek, 2007; Tabachnick ve Fidell, 2001) ve kabul edilebilir uyum göstermemiştir: $\chi^2/df = 3.850$, CFI = .882, RMSEA = .078 (%90 Güven Aralığı: .069-.086) ve SRMR = .063. Bunun üzerine düzenleme önerileri istenmiş ve R Studio programı tarafından önerilen çeşitli korelasyon bağlarından kuramsal olarak uygun olanlar (2-6, 4-6, 7-8, 10-11, 11-16, 12-16 ve 14-15 numaralı maddeler arasındaki korelasyon bağları) yapılmıştır. Program tarafından birçok düzenleme öneri-

si tanımlanmasına rağmen, orijinal formdaki faktör yapısını koruyacak düzenleme önerileri seçilmiş ve bu düzenlemeler gerçekleştirilmiştir. Belirtilen korelasyon bağlarının da modele eklenmesiyle CFI için kabul edilebilir, diğer endeksler için ise iyi uyum göstergelerine ulaşılmıştır: $\chi^2/df = 2.000$, CFI = .962, RMSEA = .046 (%90 Güven Aralığı: .036-.055) ve SRMR = .044. Doğrulayıcı faktör analizine ilişkin bulgular Şekil 1’de sunulmuştur.

Öngörülemezlik İnançları Ölçeğinin birleşen geçerliği analizlerinde, KSE ve GDAÖÖ dış ölçüt olarak kullanılmış ve ölçeklerin alt boyutları ve toplam puanları arasındaki korelasyonlar incelenmiştir. Beklendiği üzere ÖİÖ’nün ‘Kendi’ alt boyutu, GDAÖÖ ve KSE’nin tüm alt boyutları ve toplam puanlarıyla pozitif yönde anlamlı ilişkiler göstermiştir. ‘İnsanlar’ alt boyutu, GDAÖÖ’nün ‘Öğünler’ alt boyutu dışındaki tüm alt boyutlar ve toplam puanlarla pozitif yönde anlamlı ilişkilere sahip olmuştur. ‘Dünya’ alt boyutu, GDAÖÖ’nün yalnızca ‘Baba Disiplin’ alt boyutu ve KSE alt boyutları ile KSE toplam puanıyla pozitif yönde ilişkili bulunmuştur. ÖİÖ toplam puanı ise GDAÖÖ ve KSE’nin tüm alt boyutları ve toplam puanlarıyla pozitif yönde anlamlı ilişkiler göstermiştir. Korelasyon bulgularının tümü Tablo 1’de sunulmuştur.

Öngörülemezlik İnançları Ölçeğinin güvenilirlik çalışması kapsamında iç tutarlılık ve test-tekrar test güvenilirlik katsayıları hesaplanmıştır. Alt boyutlar ve toplam puan için hesaplanan Cronbach alfa, Spearman-Brown ve iki yarı test korelasyonları Tablo 2’de sunulmuştur. ÖİÖ’nün test-tekrar test güvenilirliğini hesaplamak için ise araştırmaya katılan kişilere, ilk uygulamanın 2 hafta sonrasında tamamlamaları için ÖİÖ tekrar gönderilmiştir. Toplamda 81 (69 Kadın: %85.2, 12 Erkek: %14.8) katılımcı geri dönüş sağlamıştır. Katılımcıların yaş aralığı 18-30’dur (*Ort.* = 20, *SS* = 1.74). ÖİÖ’nün ‘Kendi’, ‘İnsanlar’ ve ‘Dünya’ alt boyutu ile toplam puanı için hesaplanan test-tekrar test güvenilirlik katsayıları sırasıyla .86, .80, .78 ve .87’dir.

Öngörülemezlik İnançları Ölçeğinden elde edilen puanlarda cinsiyete dayalı herhangi bir farklılık olup olmadığını değerlendirmek için çok değişkenli varyans analizi yapılmıştır. Cinsiyet bağımsız değişken, ÖİÖ’den alınan puanlar ise bağımlı değişken olarak kabul edilmiştir. Varsayımların test edilmesi açısından, MANOVA aşamasına geçilmeden önce Levene’s Test yapılmalı ve istatistiksel olarak anlamsız sonuçlar elde edilmelidir (Field, 2009).

Bu çalışma kapsamında ‘Kendi’ ($F(1,561) = .400$, $p = .527$) alt boyutu, ‘İnsanlar’ ($F(1,561) = .250$, $p = .617$) alt boyutu, ‘Dünya’ ($F(1,561) = 1.688$, $p = .194$) alt boyutu ve tüm ölçek için ($F(1,561) = .892$, $p = .345$) istatistiksel olarak anlamlı olmayan Levene’s Test sonuçlarına ulaşılmış ve MANOVA aşamasına geçilmiştir. MANOVA bulgularına göre, ‘Dünya’ alt boyutu ve ÖİÖ toplam puanı üzerinde cinsiyet temel

etkisi anlamlı bulunmuştur (Wilks’ $\lambda = .98$, $F(3,559) = 4.317$, $p = .005$, $\eta^2 = .02$). Cinsiyet değişkeni, ÖİÖ’nün ‘Dünya’ ($F(1,561) = 11.847$, $p = .001$, $\eta^2 = .02$) alt boyutu ile tüm ölçek puanında ($F(1,561) = 5.083$, $p = .025$, $\eta^2 = .01$) anlamlı etkiler göstermiştir. Bulgulara göre kadınlar, dünyayla ilgili (Kadınlar: *Ort.* = 3.89, *SS* = .66; Erkekler: *Ort.* = 3.65, *SS* = .70) ve genel olarak hayatla ilgili (Kadınlar: *Ort.* = 3.44, *SS* = .60; Erkekler: *Ort.* = 3.31, *SS* = .54) daha fazla öngörülemezlik inançlarına sahiptir. İki cinsiyet arasında kendileriyle ve diğer insanlarla ilgili öngörülemezlik inançları açısından herhangi bir farklılaşma saptanmamıştır. MANOVA bulguları ve katılımcıların ÖİÖ puanlarının cinsiyete göre dağılımları Tablo 3’te sunulmuştur.

TARTIŞMA

Öngörülemezlik inançları kavramı yaklaşık beş yıl öncesinde tanımlanmış olmasına rağmen, çok daha önceden bağlanma kuramı, öğrenilmiş çaresizlik kuramı, yaşam öyküsü kuramı ve duygunun değerlendirme kuramı çerçevesinde önemine vurgu yapılmıştır. Tanımlandığı günden bu yana yapılan araştırmalar, öngörülemezlik inançlarının çeşitli psikolojik süreçler ve psikolojik bozukluklarla olan ilişkilerine işaret etmektedir (Ross ve ark., 2016a, 2016b; Ross ve Hasty, 2018). İnsan yaşamı üzerinde önemli etkileri olan bu kavramı ölçmeye yönelik Öngörülemezlik İnançları Ölçeği, uluslararası alanyazın için önemli bir kazanım olmuştur. Bu araştırma kapsamında da ÖİÖ’nün Türkçeye kazandırılması hedeflenmiştir. Öncelikle ÖİÖ’nün çeviri çalışması yürütülmüş, ardından geçerlik ve güvenilirlik hesaplamaları için doğrulayıcı faktör analizi, GDAÖÖ ve KSE ile ilişkilerini ortaya koyan korelasyon analizleri, son olarak da ÖİÖ’de ortaya çıkabilecek cinsiyet kaynaklı farklılıkların incelenmesi amacıyla çok değişkenli varyans analizi yapılmıştır.

Öngörülemezlik İnançları Ölçeğinin yapı geçerliğini değerlendirmek için yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucunda, orijinal formdaki faktör yapısıyla tamamen tutarlı bir yapı elde edilmiştir. Şöyle ki, Türkçe formda da 3 faktörlü bir yapı ortaya çıkmış ve faktörler orijinal formdaki ‘Kendi’, ‘İnsanlar’ ve ‘Dünya’ alt boyutlarına aynen karşılık gelmiştir. Her ne kadar analizlerin ilk aşamasında CFI göstergesi kabul edilebilir uyum göstermese de yapılan düzenlemeler sonucunda tüm göstergeler kabul edilebilir veya iyi uyum göstermiştir. Böylelikle orijinal form ile Türkçe formun faktör yapısı tamamen örtüşmüş, ölçeğin yapı geçerliği sağlanmış ve ilk hipotezimiz desteklenmiştir.

Öngörülemezlik İnançları Ölçeğinin birleşen geçerliğini değerlendirmek için GDAÖÖ ve KSE ile olan ilişkileri incelenmiş ve bu ölçekler yoluyla elde edilen aile öngörülemezliği düzeyi ile psikolojik belirtisellik düzeyi dış ölçüt olarak kullanılmıştır. Yapılan korelasyon analizi sonucunda, ÖİÖ ve KSE’nin tüm alt boyutları ve toplam puanları birbirleriyle pozitif yön-

Tablo 1. Öngörülemezlik İnançları Ölçeği, Geçmişe Dönük Aile Öngörülemezliği Ölçeği ve Kısa Semptom Envanteri Arasındaki Korelasyon Katsayıları

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
1	-																
2	.49**	-															
3	.43**	.54**	-														
4	.82**	.83**	.78**	-													
5	.17**	.07	-.07	.09*	-												
6	.14**	.14**	-.03	.11**	.31**	-											
7	.27**	.14**	.04	.20**	.25**	.24**	-										
8	.26**	.18**	.07	.22**	.35**	.27**	.49**	-									
9	.23**	.16**	.06	.20**	.29**	.25**	.41**	.24**	-								
10	.34**	.21**	.15**	.30**	.24**	.27**	.26**	.39**	.45**	-							
11	.37**	.23**	.07	.29**	.59**	.50**	.74**	.77**	.65**	.64**	-						
12	.55**	.39**	.28**	.52**	.25**	.18**	.22**	.23**	.30**	.33**	.38**	-					
13	.64**	.46**	.33**	.61**	.23**	.14**	.26**	.26**	.30**	.30**	.38**	.84**	-				
14	.58**	.45**	.29**	.56**	.27**	.24**	.28**	.26**	.34**	.36**	.43**	.84**	.81**	-			
15	.43**	.32**	.17**	.39**	.28**	.23**	.21**	.22**	.26**	.29**	.36**	.77**	.69**	.68**	-		
16	.54**	.49**	.30**	.56**	.26**	.18**	.27**	.26**	.31**	.31**	.40**	.77**	.76**	.75**	.65**	-	
17	.62**	.47**	.31**	.59**	.28**	.21**	.28**	.27**	.34**	.35**	.43**	.95**	.93**	.92**	.82**	.86**	-

Not. 1: ÖİÖ-Kendi, 2: ÖİÖ-İnsanlar, 3: ÖİÖ-Dünya, 4: ÖİÖ-Toplam, 5: GDAÖÖ-Öğünler, 6: GDAÖÖ-Para, 7: GDAÖÖ-Anne Doyum, 8: GDAÖÖ-Baba Doyum, 9: GDAÖÖ-Anne Disiplin, 10: GDAÖÖ-Baba Disiplin, 11: GDAÖÖ-Toplam, 12: KSE-Kaygı, 13: KSE-Depresyon, 14: KSE-Benlik, 15: KSE-Somatizasyon, 16: KSE-Hostilite, 17: KSE-Toplam, ** $p < .01$, * $p < .05$

Tablo 2. Öngörülemezlik İnançları Ölçeğinin Alt Boyutlarının Psikometrik Özellikleri

Alt Boyut	Ortalama	Standart Sapma	Varyans	Orijinal Form Cronbach Alfa	Türkçe Form Cronbach Alfa	Spearman-Brown Katsayısı	İki Yarı Test Korelasyonu
İnsanlar	3.52	.76	.58	.89	.80	.77	.62
Kendi	2.97	.73	.54	.86	.78	.76	.62
Dünya	3.84	.67	.45	.87	.76	.82	.69
Tüm Ölçek	3.41	.59	.34	-	.87	.86	.76

Tablo 3. MANOVA Bulguları ve Katılımcıların Öngörülemezlik İnançları Ölçeği Alt Boyut Puanlarının Cinsiyete Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Serbestlik Derecesi	F	η^2	p	Alt Boyut	Cinsiyet	Ortalama	Standart Sapma
			> .05	Kendi	Kadın	2.98	.74
					Erkek	2.94	.69
			> .05	İnsanlar	Kadın	3.55	.77
					Erkek	3.41	.72
1, 561	11.847	.02	= .001	Dünya	Kadın	3.89	.66
					Erkek	3.65	.70
1, 561	5.083	.01	= .025	Tüm Ölçek	Kadın	3.44	.60
					Erkek	3.31	.54

de ilişkili bulunmuştur. Yani insanların kendilerinin, diğer insanların ve dünyanın öngörülemez ve tutarsız olduğuna dair inançları arttıkça psikolojik belirti düzeyleri de (kaygı, depresyon ve bedenselleştirme belirtileri ile kendilerine dair olumsuz değerlendirmeleri ve genel olarak düşmanca değerlendirmeleri) artmaktadır. Elde edilen bu bulgu alanyazınla tutarlıdır, çünkü öngörülemezlik inançları nevrotik kişilik özellikleri ve aşırı alkol tüketimi gibi psikolojik belirtiselliğe yol açan veya psikolojik belirtiselliğin bir sonucu olan durumlarla ilişkili bulunmuştur (Ross ve ark., 2016a, 2016b; Ross ve Hasty, 2018). Ayrıca, korelasyon tablosu yakından incelendiğinde, KSE ve alt boyutlarıyla en yüksek korelasyonların ÖİÖ'nün 'Kendi' alt boyutuyla olduğu görülmektedir (Hostilite alt boyutu dışında). En düşük korelasyonlar ise ÖİÖ'nün 'Dünya' alt boyutunda ortaya çıkmaktadır. Bu örüntünün nedenleri üzerine düşünüldüğünde, KSE'nin 'Hostilite' dışındaki tüm alt boyutlarının (kaygı, depresyon, olumsuz benlik, somatizasyon) aslında içselleştirme belirtileri olduğu dikkat çekicidir. Yani kişiler kendilerini ne kadar öngörülemez algılıyorsa kendilerine yönelik belirti geliştirme olasılıkları da o oranda artmaktadır. Bir başka deyişle kendi davranışlarını, işlevselliğini ve yaşam tarzını öngörülemez olarak değerlendiren kişilerin, sergiledikleri psikolojik belirtilerin içsel olması ve diğer insanlarla ilgili olmaması olasılığı artmaktadır. KSE'nin 'Hostilite' alt boyutu ise en yüksek korelasyonu ÖİÖ toplam puanıyla göstermiştir. Düşmanca tavırlar kişinin kendisine yönelik olabileceği gibi diğer insanlar ve dünyaya karşı da sergilenabilmektedir. Yani bu bulgu, daha genel bir öngörülemezlik düşüncesine sahip olmanın, kişinin kendisini, diğerlerini ve dünyayı kapsayan bir düşmanca tutum sergilemesiyle ilişkili olacağına işaret etmektedir. 'Dünya' alt boyutunun KSE ile en düşük korelasyonlara sahip olması ise bağlanma kuramı çerçevesinde açıklanabilir. Daha önce değinildiği üzere Bowlby'e (1969) göre bebekler, birincil bakım verenleriyle kurdukları etkileşim sonucunda kendilerine dair içsel çalışan modeller geliştirmektedirler. Yaşamın ilerleyen yıllarında bu modelleri diğer insanlara genellemektedirler. Güvenli bağlanma örüntüsü geliştiren bebeklerin, yetişkinliklerinde psikopatoloji geliştirme riskleri daha düşük olurken; güvensiz bağlanan bebeklerin psikopatoloji geliştirme riskleri daha yüksektir (Dykas ve Cassidy, 2011; Fonagy ve ark., 2014; Puig ve ark., 2013). Bu süreçle benzer şekilde, öngörülemezlik şeması da küçük yaşlarda kişinin kendisi ve diğer insanlarla etkileşimi sonucu edinilip yetişkin yaşamını etkilemektedir (Ross ve Hill, 2002). Ayrıca erken dönem öngörülemezlik yaşantılarının, gelecekte psikopatoloji geliştirme riskiyle ilişkili olduğu gösterilmiştir (Deater-Deckard ve ark., 2009; Dumas ve ark., 2005; Dwairy, 2008; Jaffee ve ark., 2012; Mineka ve Zinbarg, 1996; Ross ve Hill, 2000, 2001, 2004; Ross ve Wynne, 2010). Bağlanma kuramı ve bahsi geçen bulgular göz önünde bulundu-

rulduğunda, KSE ile ölçülen psikolojik belirtisellik düzeyinin 'Dünya' alt boyutuyla en düşük korelasyonlara sahip olması beklendiği bir sonuçtur. Çünkü bağlanma kuramı, psikopatoloji gelişiminde kişinin kendisi ve diğer insanlarla olan tutarsız ve olumsuz yaşantılarına vurgu yapmaktadır. Dünya hakkındaki öngörülemezlikler ise daha genel bir görüşe vurgu yapmaktadır. Ayrıca unutulmamalıdır ki dış dünyayla ilgili ne derecede öngörülemezlik algılanırsa algılandığı, kişinin kendisine ve diğer insanlara dair olumlu algısı, dış dünyadaki öngörülemezlikler ve psikolojik belirtisellik arasında koruyucu bir etki yaratabilmektedir. Alanyazında da güvenli bağlanmanın psikolojik dayanıklılık ve psikolojik iyi oluşla ilişkileri gösterilmektedir (Bonanno ve ark., 2002; Fasihi ve ark., 2013). Özetlemek gerekirse, öngörülemezlik inançlarının tüm yönleri kaygı, depresyon, olumsuz benlik, hostilite ve somatizasyonla ilişkili bulunmuş; ancak kişilerin kendilerine yönelik öngörülemezlik inançları en güçlü ilişkileri gösterirken, dünyaya yönelik öngörülemezlik inançları daha zayıf ilişkiler göstermiştir.

Ross ve arkadaşları (2016b) tarafından yapılan araştırmada, öngörülemezlik inançları ve aile öngörülemezliği ilişkili bulunmuştur. Bu çalışma kapsamında da benzer bir bulgu ortaya çıkması beklenmiştir, ancak ÖİÖ ve GDAÖÖ alt boyutları ve toplam puanları arasındaki ilişkilerden bazıları istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. ÖİÖ'nün 'Kendi' alt boyutu, 'İnsanlar' alt boyutu ve toplam puanı, GDAÖÖ'nün tüm alt boyutları ve toplam puanıyla ilişkili bulunmuştur. Yalnızca insanlara yönelik öngörülemezlik inançları ile geçmişte ailece yenen yemeklerdeki öngörülemezlikler arasında ilişki saptanamamıştır. Bu durumun, değişen yaşam koşullarından etkilenen aile yaşamının bir sonucu olabileceği düşünülmüştür. Modern aile yapısında hem anne hem de baba çalışırken çocuklar da eğitim almak üzere uzun saatler okulda vakit geçirmektedir. Dolayısıyla aile üyelerinin birlikte yemek yemek için koşulları oldukça zorlamaları gerekebilmektedir. Hal böyle olunca, birlikte yemek yiyememek veya yemek saatlerinin düzenli olmaması ailedeki bireylerin veya aile ortamının öngörülemezliğinin bir belirteci olmaktan ziyade, 'normal' olarak algılanmaya başlamış olabilir. 'Dünya' alt boyutu ise 'Baba Disiplin' alt boyutu dışındaki hiçbir GDAÖÖ puanıyla ilişkili bulunmamıştır. Tarihsel olarak baba figürü evdeki disiplini sağlayıcı ve ailenin ihtiyaçlarını karşılayıcı durumdan çocukların arkadaşı olmaya evrilmiş; çocuğun yaşamına daha çok katılımı birlikte ortak ebeveynliğe dönüşmüştür (Adamsons ve Johnsons, 2013; Bianchi ve Milkie, 2010; Lamb, 2000). Buna rağmen, ülkemizdeki geleneksel aile yaşamında baba figürü, ev dışındaki dünyayla daha çok haşır neşir olan bir yere sahiptir. Buradan yola çıkarak, baba figürünün uyguladığı disiplin yöntemlerindeki tutarsızlıkların dünyanın öngörülemez olmasına ilişkin inançlarla ilişkili olması beklendiktir. Topluca değerlendirildiğinde bu bulgular, kendileriyle ilgili, diğer insanlarla ilgili

ve genel olarak yaşamla ilgili öngörülemezlik inançları yüksek olan kişilerin büyüdükleri aile ortamında da öngörülemezlik düzeyinin yüksek olduğuna işaret etmektedir ve alanyazınla tutarlıdır (Ross ve ark., 2016b). Ancak 'Dünya' alt boyutunun 'Baba Disiplin' alt boyutu dışındaki alt boyutlarla ilişkili bulunmaması yeni ve beklenmediktir. Bu durumun birçok faktörle ilişkili olabileceği düşünülmüştür. Öncelikle veri toplama süreci, COVID-19 pandemisi gölgesinde gerçekleştirilmiştir. Yani bu araştırmaya katılan her bir kişi, bir sabah uyandıklarında pandemi gerçeğiyle karşılaşmış, birçoğu öğrenim görmek üzere ayrıldıkları evlerine geri dönmüş, uzaktan eğitimle öğrenimlerine devam etmiş, kendi kurdukları yaşam düzeni ve akranlarından ayrı kalmıştır. Dolayısıyla katılımcıların, ailelerinde ne kadar öngörülemezlik deneyimlediklerinden bağımsız olarak, aslında dünyanın ne kadar öngörülemez olduğuna dair genel bir inanış geliştirmiş olabilecekleri düşünülmüştür. Bir başka deyişle öngörülemez bir aile ortamından gelmek, kişilerin dünyaya dair öngörülemezlik inançlarıyla ilişkili olabilecekken pandemi gerçeği insanların dünyanın öngörülebilirliğine dair inançlarını öylesine derinden sarsmıştır ki, aile ortamındaki kaotik yapı ve dünyayı öngörülemez algılama arasındaki bağ ortadan kalkmıştır. Bir başka açıklama ise bağlanma kuramıyla ilişkilidir. Yukarıda bahsi geçtiği üzere, aile öngörülemezliği ve öngörülemezlik inançları arasındaki ilişki daha çok bağlanma kuramı temelinde açıklanmaktadır. Yani kişiler içinde büyüdükleri aile ortamı için içsel çalışan modellere benzer mekanizmalar geliştirip bunu sonraki yaşamlarına genellemektedirler (Ross ve Hill, 2002). Ancak, biliyoruz ki bağlanma deneyimleri sonucunda 2 tür içsel çalışan model ortaya çıkmaktadır: Kişinin kendine ilişkin içsel çalışan modeli ve kişinin diğer insanlara ilişkin içsel çalışan modeli (Bowlby, 1969, 1973, 1980). Diğer insanlara ilişkin içsel çalışan model, stresli zamanlarda bakım verenin ulaşılabilirliği ve bebeğin ihtiyaçlarını karşılayabilirliği ile ilişkilirken; kendine yönelik içsel çalışan model, bağlanma figürü tarafından sevilebilirlikle ilişkilidir. Dolayısıyla 'Dünya' alt boyutu ve aile öngörülemezliği arasında ilişki bulunamaması, bağlanma kuramının işaret ettiği gibi içsel çalışan modellerin kişinin kendisi ve diğer insanlara yönelik olarak oluşturulmasıyla açıklanabilir. Çünkü 'Kendi' ve 'İnsanlar' alt boyutları, insan ilişkileri ve kişinin kendisiyle ilişkisini temel alırken; 'Dünya' alt boyutu, küresel olarak yaşanan olaylarla ilgili daha genel bir inancı ifade etmektedir. ÖİÖ ve GDAÖÖ arasındaki ilişkilere topluca bakıldığında, KSE ile benzer olarak, en yüksek korelasyon katsayıları 'Kendi' alt boyutunda ortaya çıkmıştır. Yani katılımcıların içinde büyüdükleri ailenin öngörülemezlik düzeyi, en çok kişinin kendisine yönelik öngörülemezlik algısıyla ilişkili bulunmuştur. Bu bulgu, aile yaşantısının kişilerin hayatlarındaki önemine dikkat çekmektedir.

Tüm bulgular bir arada değerlendirildiğinde, öngörülemezlik inançlarının alanyazınla tutarlı bir şekilde,

aile öngörülemezliği ve psikolojik belirtisellik pozitif yönde ilişkili olduğu görülmektedir. Yani kısmen hem H2 hem de H3 desteklenmiştir.

Öngörülemezlik İnançları Ölçeğinin güvenilirlik analizleri kapsamında Cronbach alfa katsayısı, Spearman-Brown katsayısı, iki yarı test korelasyonu ve test-tekrar test korelasyonu hesaplanmıştır. Alt ölçekler ve tüm ölçek için Cronbach alfa katsayıları .76 - .87, Spearman-Brown katsayıları .76 - .86, iki yarı test korelasyon katsayıları .62 - .76 ve test-tekrar test korelasyon katsayıları .78 - .87 arasındadır. Bu değerlerin .60'ın üzerinde olması güvenilirliğe işaret ederken, .80'in üzerinde olması ise yüksek güvenilirliğe işaret etmektedir (Cortina, 1993). Bu ölçütler dikkate alındığında, ÖİÖ'nün Türkçe formunun güvenilir olduğu söylenebilir. Bu bulguyla H3 desteklenmiştir.

Alanyazın gözden geçirildiğinde, farklı cinsiyeteki kişilerin öngörülemezlik inançları açısından farklılaşıp farklılaşmadığını değerlendiren herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu araştırma kapsamında Öngörülemezlik İnançları Ölçeğine verilen yanıtlarda, cinsiyet açısından herhangi bir farklılık olup olmadığını değerlendirmek için çok yönlü varyans analizi yapılmıştır. Kadın ve erkekler arasında, 'Dünya' alt boyutu ve tüm ÖİÖ ölçek puanı açısından farklılıklar ortaya çıkmış; ancak 'Kendi' ve 'İnsanlar' alt boyutlarında herhangi bir farklılık saptanmamıştır. Her ne kadar anlamlı bir farklılık saptanmasa da, bu alt boyutlarda da kadınların ortalama puanlarının erkeklerden daha yüksek olduğu görülmektedir. Öngörülemezlik inançları, kişinin ailesi ve diğer insanlarla olan yaşantıları ile büyüdüğü erken dönem çevrenin bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır (Ross ve ark., 2016b). Bu durum göz önünde bulundurulduğunda, cinsiyetler arasında herhangi bir farklılığın ortaya çıkması beklenmediktir. Ortaya çıkan bu farklılığın ise Türkiye örneğinde kadınların dünyayla ve genel olarak yaşamla ilgili olarak, erkeklere kıyasla daha fazla öngörülemez yaşantılar deneyimlemesinin bir sonucu olabileceği düşünülmüştür. Örneğin ülkemizde kadınlar, erkeklere oranla daha fazla şiddete maruz kalmaktadır (Erol, 2013). Şiddet uygulayan insanlar, hayatlarındaki diğer insanlar olabilecekleri gibi hiç tanımadıkları kimseler de olabilmektedir. Maruz kaldıkları şiddet, ev içinde ortaya çıkabileceği gibi başka herhangi bir mekânda veya sokakta da ortaya çıkabilmektedir. Böylesine bir çevre içerisinde doğup büyüyen kadınların, dış dünyaya ve genel olarak hayata yönelik öngörülemezlik inançlarının erkeklerden daha fazla olması beklendik bir bulgudur. Şiddete uğrama gibi sosyal yaşantıların, kadın ve erkekler arasında farklılaşmasının yanı sıra, cinsiyetler arasındaki biyolojik düzeydeki farklılıkların da öngörülemezlik inançlarına etki edebileceği düşünülmüştür. Nitekim, kadın ve erkeklerin beyin faaliyetlerinde farklılıklar olduğu ve bu durumun bir sonucu olarak erkeklerin çevreden gelen uyarılarına ilgisi dahilinde kabul etme eğiliminde oldukları; kadınların ise ilgisiz birçok ayrıntıya da dikkat edebildikleri ifade edilmektedir (Yelkikalan,

2006). Dolayısıyla herhangi bir öngörülemezlik ipucu ortaya çıktığında erkeklerin bu bilgiyi işleme olasılığı kadınlarınkinden daha düşük gibi görünmektedir. Kadınların bu ayrıntıları fark edip işleme olasılığının daha yüksek olmasının ise onların öngörülemezlik inançlarının erkeklerinkinden daha yüksek olmasıyla ilişkili olabileceği düşünülmüştür.

Sonuç ve Öneriler

Öngörülemezlik inançları kavramı, oldukça yeni bir kavram olmasına rağmen insan yaşamındaki önemi yadsınamayacak kadar büyüktür. Yapılan araştırmalar bu kavramın, çeşitli psikolojik süreçler ve psikopatolojilerle olan ilişkisini ortaya koymuştur (Ross ve ark., 2016a, 2016b; Ross ve Hasty, 2018). Öngörülemezlik inançlarıyla ilgili olarak ülkemizde yapılmış herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu araştırma kapsamında Öngörülemezlik İnançları Ölçeğinin Türkçeye uyarlama, geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yürütülmüştür. Ölçek, Türkiye örnekleminde kullanım için geçerli ve güvenilir bulunmuştur. Böylelikle Türkiye’de yapılacak çalışmalarda kullanılmak üzere önemli bir ölçüm aracı dilimize kazandırılmıştır. Bunun yanında, öngörülemezlik inançlarının çeşitli psikolojik belirtilerle olan ilişkileri ve ölçekten alınan puanların cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığı uluslararası alanyazında ilk kez incelenmiştir.

Araştırmanın güçlü yanlarına ek olarak, çeşitli kısıtlılıkları da bulunmaktadır. Öncelikle bu çalışma, enlemesine kesitsel bir çalışmadır. Bu nedenle katılımcılar, içinde büyüdükleri aile ortamını ve mevcut zamandaki öngörülemezlik inançlarını eş zamanlı olarak değerlendirmiştir. Aile öngörülemezliği ile öngörülemezlik inançları arasındaki ilişkinin daha sağlıklı değerlendirilebilmesi için boyutsal çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu araştırmanın örneklemini, Türkiye’deki üniversite öğrencilerinden oluşmaktadır. Dolayısıyla araştırmadan elde edilen sonuçlar, bu örneklem bağlamında değerlendirilmeli ve bulgular farklı özellikteki örneklemde genellenirken dikkatli olunmalıdır. Gelecekteki araştırmalarda, Öngörülemezlik İnançları Ölçeğinin farklı yaş ve eğitim gruplarındaki geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarının gerçekleştirilebileceği ve öngörülemezlik inançları kavramının bu gruplardaki işleyişinin ortaya konabileceği düşünülmektedir. Ayrıca öngörülemezlik inançları ile psikolojik belirtiler arasında rol oynayabilecek aracı ve düzenleyici değişkenler ele alınabilir. Kültürlerarası çalışmalar aracılığıyla, öngörülemezlik inançlarının çeşitli kültürlerde gözlenme dereceleri ve ortaya çıkış biçimleri araştırılabilir. Şüphesiz ki öngörülemezlik inançlarına dair araştırmalar, henüz yolun başındadır. Buna rağmen, klinik uygulamalarda dikkat verilmesi gereken konulara işaret etmektedir. Bunlardan en bariz olanı, erken dönem ilişkiler kadar, erken dönem çevrenin de yetişkin yaşamında ne denli önemli olduğuna dair yaptığı vurgudur. Yani aile ve

diğer insanlarla olan yaşantılar ne denli tutarlı olursa olsun, kişinin öngörülemezlik inançları çevrenin bir özelliğinin de sonucudur. Alanda çalışan klinisyenlerin, bu konuya gereken özeni göstermeleri önemlidir. Ek olarak, kadın danışanlarla çalışırken öngörülemezlik inançlarının erkek danışanlardan farklılaştığı ve daha fazla olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Terapötik ilişki ile karşılıklı güvenin kurulması ve sürdürülmesi, öngörülebilirlik ve tutarlılıkla yakından ilişkilidir.

BEYANLAR

Etik İlkelere Uygunluk Beyanı Bu çalışma, Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonu tarafından değerlendirilmiş ve 26.03.2021 tarih ve E-35853172-300-00001515094 sayılı kararlar, etik ilke ve kurallara uygun bulunmuştur.

Çıkar Çatışması Beyanı Bu makalenin yazarları, yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan ederler.

KAYNAKLAR

- Adamsons, K. ve Johnson, S. K. (2013). An updated and expanded meta-analysis of nonresident fathering and child well-being. *Journal of Family Psychology*, 27, 589-599.
- Beck, A. T. ve Bredemeier, K. (2016). A unified model of depression; integrating clinical, cognitive, biological, and evolutionary perspectives. *Clinical Psychological Science*, 4, 596-619.
- Belsky, J., Schlomer, G. L. ve Ellis, B. J. (2012). Beyond cumulative risk: Distinguishing harshness and unpredictability as determinants of parenting and early life history strategy. *Developmental Psychology*, 48, 662-673.
- Bianchi, S. M. ve Milkie, M. A. (2010). Work and family research in the first decade of the 21st century. *Journal of Marriage and Family*, 72, 705-725.
- Bonanno, G. A., Field, N. P., Kovacevic, A. ve Kaltman, S. (2002). Self-enhancement as a buffer against extreme adversity: Civil war in Bosnia and traumatic loss in the United States. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 28, 184-196.
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss: Volume I: Attachment*. Basic Books Publishing.
- Bowlby, J. (1973). *Attachment and loss: Volume 2. Separation, anxiety and anger*. Basic Books.
- Bowlby, J. (1980). *Attachment and loss: Volume 3. Sadness and depression*. Basic Books.
- Cortina, J. M. (1993). What is coefficient alpha? An examination of theory and applications. *Journal of Applied Psychology*, 78, 98-104.
- Deater-Deckard, K., Mullineaux, P. Y., Beekman, C., Petrill, S. A., Schatschneider, C. ve Thompson, L. A. (2009). Conduct problems, IQ, and household chaos: A longitudinal multi-informant study. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 50, 1301-1308.
- Del Giudice, M., Gangestad, S. W. ve Kaplan, H. S. (2015). Life history theory and evolutionary Psychology. D. M. Buss (Ed.) *The handbook of evolutionary psychology* (2. baskı) içinde (s. 88-114). Wiley.

- Derogatis, L. R. (1992). *The Brief Symptom Inventory (BSI): Administration, scoring & procedures manual-II*. Clinical Psychometric Research.
- Dumas, J. E., Nissley, J., Nordstrom, A., Smith, E. P., Prinz, R. J. ve Levine, D. W. (2005). Home chaos: Sociodemographic, parenting, interactional, and child correlates. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 34, 93-104.
- Dwairy, M. A. (2008). Parental inconsistency versus parental authoritarianism: Associations with symptoms of psychological disorders. *Journal of Youth and Adolescence*, 37(5), 616-626.
- Dykas, M. J. ve Cassidy, J. (2011). Attachment and the processing of social information across the life span: Theory and evidence. *Psychological Bulletin*, 137(1), 19-46.
- Ellis, B. J., Figueredo, A. J., Brumbach, B. H. ve Schlomer, G. L. (2009). Fundamental dimensions of environmental risk: The impact of harsh versus unpredictable environments on the evolution and development of life history strategies. *Human Nature*, 20, 204-268.
- Erol, D. D. (2013). Toplumsal cinsiyet bağlamında Türkiye yazılı basınında şiddet haberleri ve haber fotoğrafları. *Selçuk İletişim*, 8(1), 193-211.
- Fasihi, R., Hassanzadeh, R. ve Mahmoudi, G. (2013). Correlation between attachment style, alexithymia and resiliency in university students. *International Journal of Basic Sciences & Applied Research*, 2(10), 898-902.
- Field, A. (2009). *Discovering statistics using SPSS*. Sage Publications.
- Fonagy, P., Lorenzini, N., Campbell, C. ve Luyten, P. (2014). Why are we interested in attachments? P. Holmes ve S. Farnfield (Ed.) *The Routledge handbook of attachment: Theory içinde* (s. 31-48). Routledge.
- Hill, E. M., Jenkins, J. ve Farmer, L. (2008). Family unpredictability, future discounting, and risk taking. *The Journal of Socio-Economics*, 37(4), 1381-1396.
- Hu, L. ve Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling*, 6, 1-55.
- Jaffee, S. R., Hanscombe, K. B., Haworth, C. M. A., Davis, O. S. P. ve Plomin, R. (2012). Chaotic homes and children's disruptive behavior: A longitudinal cross-lagged twin study. *Psychological Science*, 23, 643-650.
- Kavanagh, P. S. ve Kahl, B. L. (2018). Are expectations the missing link between life history strategies and psychopathology? *Frontiers in Psychology*, 9, 89.
- Kline, R. (1998). *Principles and practice of structural equation modeling*. Guildford Press.
- Kudinova, A. Y., Deak, T., Hueston, C. M., McGeary, J. E., Knopik, V. S., Palmer, R. H. C. ve Gibb, B. E. (2016). Cross-species evidence for the role of interleukin-33 in depression risk. *Journal of Abnormal Psychology*, 125, 482-494.
- Lamb, M. E. (2000). The history of research on father involvement. *Marriage & Family Review*, 29, 23-42.
- Lerner, J. S. ve Keltner, D. (2000). Beyond valence: Toward a model of emotion-specific influences on judgment and choice. *Cognition and Emotion*, 14, 473-493.
- Matheny, A. P., Wachs, T. D., Ludwig, J. L. ve Phillips, K. (1995). Bringing order out of chaos: Psychometric characteristics of the Confusion, Hubbub, and Order Scale. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 16, 429-444.
- McEwen, B. S. ve Wingfield, J. C. (2003). The concept of allostasis in biology and biomedicine. *Hormones and Behavior*, 43, 2-15.
- Mineka, S. ve Zinbarg, R. (1996). Conditioning and ethological models of anxiety disorders: Stress-indynamic context anxiety models. D. Hope (Ed.) *Nebraska symposium on motivation içinde* (s. 135-210). University of Nebraska Press.
- Mitropoulou, V., Goodman, M., Sevy, S., Elman, I., New, A. S., Iskander, E. G., Silverman, J. M., Breier, A. ve Siever, L. J. (2004). Effects of acute metabolic stress on the dopaminergic and pituitary-adrenal axis activity in patients with schizotypal personality disorder. *Schizophrenia Research*, 70, 27-31.
- Myers, D. G. (1990). *Social psychology* (2. baskı). Worth.
- Oktay, F. ve Uluç, S. (2019). The Turkish adaptation study of Retrospective Family Unpredictability Scale. *Social Sciences Studies Journal*, 5, 1153-1161.
- Overmier, J. B. (2002). Sensitization, conditioning, and learning: Can they help us understand somatization and disability? *Scandinavian Journal of Psychology*, 43, 105-112.
- Pajer, K., Andrus, B. M., Gardner, W., Lourie, A., Strange, B., Campo, J. Bridge, J., Blizinsky, K., Dennis, K., Vedell, P., Churchill, G. A. ve Redei, E. E. (2012). Discovery of blood transcriptomic markers for depression in animal models and pilot validation in subjects with early-onset major depression. *Translational Psychiatry*, 2, e101.
- Puig, J., Englund, M. M., Simpson, J. A. ve Collins, W. A. (2013). Predicting adult physical illness from infant attachment: A prospective longitudinal study. *Health Psychology*, 32, 409-417.
- Ross, L. T., Hood, C. O. ve Short, S. D. (2016a). Unpredictability and symptoms of depression and anxiety. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 35(5), 371-385.
- Ross, L. T., Short, S. D. ve Garofano, M. (2016b). Scale of Unpredictability Beliefs: Reliability and validity. *The Journal of Psychology: Interdisciplinary and Applied*, 150, 976-1003.
- Ross, L. T. ve Hasty, J. (2018). Anxiety and drinking: Are personal beliefs regarding control and unpredictability relevant? *The Journal of Psychology*, 152(8), 646-668.
- Ross, L. T. ve Hill, E. M. (2000). The Family Unpredictability Scale: Reliability and validity. *Journal of Marriage & the Family*, 62(2), 549-562.
- Ross, L. T. ve Hill, E. M. (2001). Drinking and parental unpredictability among adult children of alcoholics: A pilot study. *Substance Use & Misuse*, 36(5), 609-638.
- Ross, L. T. ve Hill, E. M. (2002). Childhood unpredictability, schemas for unpredictability, and risk taking. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 30, 453-473.
- Ross, L. T. ve Hill, E. M. (2004). Comparing alcoholic and nonalcoholic parents on the Family Unpredictability Scale. *Psychological Reports*, 94(32), 1385-1391.
- Ross, L. T. ve McDuff, J. (2008). The Retrospective Family Unpredictability Scale: Reliability and validity. *Journal of Child and Family Studies*, 17(1), 13-27.
- Ross, L. T. ve Wynne, S. (2010). Parental depression and divorce and adult children's well-being: The role of family unpredictability. *Journal of Child and Family Studies*, 19(6), 757-761.
- Schermelleh-Engel, K., Moosbrugger, H. ve Müller, H. (2003). Evaluating the fit of structural equation models: Tests of significance and descriptive goodness-of-fit

- measures. *Methods of Psychological Research Online*, 8(2), 23-74.
- Schumacker, R. E. ve Lomax, R. G. (2004). *A beginner's guide to structural equation modeling*. Lawrence Erlbaum Associates.
- Simpson, J. A., Griskevicius, V., Kuo, S. I., Sung, S. ve Collins, W. A. (2012). Evolution, stress, and sensitive periods: The influence of unpredictability in early versus late childhood on sex and risky behavior. *Developmental Psychology*, 48(3), 674-686.
- Stearns, S. C. (1976). Life-history tactics: A review of the ideas. *The Quarterly Review of Biology*, 51(1), 3-47.
- Stearns, S. C. (1977). The evolution of life history traits: A critique of the theory and a review of the data. *Annual Review of Ecology and Systematics*, 8(1), 145-171.
- Sümer, N. (2000). Yapısal eşitlik modelleri: Temel kavramlar ve örnek uygulamalar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 3(6), 49-74.
- Şahin, N. H. ve Durak, A. (1994). Kısa Semptom Envanteri (Brief Symptom Inventory-BSI): Türk Gençleri İçin Uyarlanması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 9, 44-56.
- Şimşek, Ö. F. (2007). *Yapısal eşitlik modellemesine giriş, temel ilkeler ve LISREL uygulamaları*. Ekinoks Yayınları
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2001). *Using multivariate statistics*. Allyn & Bacon.
- Tiggeman, M. ve Winefield, A. H. (1987). Predictability and timing of self-report in learned helplessness experiments. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 13, 253-264.
- Yelkikalan, N. (2006). Başarılı girişimcilikte cinsiyetin rolü: Kadınlar ve girişimciler. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 1, 45-54.
- Zilioli, S., Slatcher, R. B., Chi, P., Li, X., Zhao, J. ve Zhao, G. (2016). Childhood adversity, self-esteem, and diurnal cortisol profiles across the life span. *Psychological Science*, 27, 1249-1265.

Turkish adaptation of the Scale of Unpredictability Beliefs: A validity and reliability study

Fatma Oktay¹ , İhsan Dağ²

Keywords

unpredictability beliefs, scale, psychological symptoms, family unpredictability

Abstract

Unpredictability beliefs are related to an evaluation of inconsistency of oneself, other people, and the world. It emerged on the basis of attachment theory, learned helplessness theory, life history theory, and appraisal theory of emotion. Studies have shown that unpredictability beliefs are associated with negative outcomes such as family unpredictability, causal uncertainty, and trait anxiety. The aim of this research was to adapt the Scale of Unpredictability Beliefs, which was developed to measure the level of unpredictability beliefs, into Turkish, to carry out validity and reliability studies. First of all, the translation study was carried out and the data collection phase was started. A total of 563 people, 445 women and 118 men, aged between 18-30 years (Mean = 21.17, Standard Deviation = 2.06) participated in the study. Participants completed Demographic Information Form, Scale of Unpredictability Beliefs, Retrospective Family Unpredictability Scale, and Brief Symptom Inventory. As a result of the confirmatory factor analysis, the 3-factor structure in the original form was confirmed. The Cronbach Alpha coefficients calculated to determine the internal reliability level of the scale ranged from .76 to .87. Test-retest reliability coefficients ranged from .78 to .87. Based on these findings, it was concluded that the scale is valid and reliable for use in Turkey. Thus, an important measurement tool has been brought into our language to be used in studies to be carried out in Turkey. In addition, the connection between early environment as well as early interpersonal relationships with psychopathologies in adult life have been revealed.

People born and raised in an unpredictable environment are likely to develop a schema of unpredictability beliefs (Ross & Hill, 2002). The unpredictability schema is a belief associated with the inconsistency of the world and other people, which arises from growing up in a chaotic and unpredictable environment with high crime rates, and inconsistent family patterns (Matheny et al., 1995; Ross & Hill, 2000; Ross & McDuff, 2008). It seems very important that the environment in which a person lives and the other people in his/her life are predictable. There are various theoretical explanations to explain the place of predictability in human life: For example, attachment theory (Bowlby, 1969), learned helplessness theory (Overmier, 2002; Tiggeman & Winefield, 1987), life history theory (Stearns, 1976, 1977), and appraisal theory of emotion (Lerner & Keltner, 2000). Researchers have shown that high levels of unpredictability beliefs were associated with a decrease in internal locus of control and self-efficacy; an increase in retrospective family unpredictability, excessive alcohol consumption, causal uncertainty, and trait anxiety (Ross et al., 2016a, 2016b; Ross & Hasty, 2018).

Future research on unpredictability beliefs, which

have an important place in human life, seems to be important in terms of literature and clinical implications. Considering this situation, within the scope of this study, it was aimed to carry out the Turkish adaptation, validity, and reliability studies of the Scale of Unpredictability Beliefs (SUB) developed by Ross et al. (2016b). In addition, the relationship between the concept of unpredictability beliefs and various psychological symptoms was examined for the first time in the literature, and its relationship with family unpredictability was investigated for the first time in the sample of Turkey.

METHODS

Data were collected from 563 university students between the ages of 18-30 ($M = 21.17$, $SD = 2.06$). 445 female (79%) and 118 male (21%) participants from 23 different universities participated in the research. Demographic information form, SUB, Retrospective Family Unpredictability Scale (Retro-FUS), and Brief Symptom Inventory (BSI) were used for data collection. Confirmatory factor analysis was performed to evaluate the construct validity of the SUB and the con-

To cite: Oktay, F., & Dağ, İ. (2023). Turkish adaptation of the Scale of Unpredictability Beliefs: A validity and reliability study. *Journal of Clinical Psychology Research*, 7(1), 26-40.

✉ **Fatma Oktay** · psyfatmayildirim@gmail.com | ¹Res. Asst., Department of Psychology, Faculty of Arts & Sciences, Süleyman Demirel University, Office: 340, Isparta, Türkiye; ²Prof. Dr., Department of Psychology, Faculty of Letters, Hacettepe University, Üniversiteler, Hacettepe Beytepe Kampüsü No:11, 06800, Ankara, Turkey.

Received Sep 9, 2021, Revised Oct 12, 2021, Accepted Nov 6, 2021

Author's Note: This study is based on the first author's doctoral dissertation under the supervision of the second author, as a requirement of the Hacettepe University Clinical Psychology Doctorate Program.

sistency of the factor structure of the original form and the Turkish form. In order to evaluate the convergent validity, the level of the psychological symptoms and family unpredictability level obtained through the BSI and Retro-FUS were used, and the correlations of the SUB with these scales were calculated. Within the scope of the reliability study of the scale, Cronbach Alpha and Spearman-Brown coefficients, two-half test reliability and test-retest reliability were examined. Multivariate Analysis of Variance (MANOVA) was performed to examine whether there were differences based on gender in the scores obtained from the SUB. Statistical analyzes were performed using SPSS 22 and R Studio programs.

RESULTS

As a result of the confirmatory factor analysis based on the original factor structure of the scale, the CFI indicator could not reach the values recommended by various researchers (Hu & Bentler, 1999; Kline, 1998; Schermelleh-Engel et al., 2003; Schumaker & Lomax, 2004; Sümer, 2000; Şimşek, 2007; Tabachnick & Fidell, 2001) and showed no acceptable fit: $\chi^2/df = 3.850$, CFI = .882, RMSEA = .078 (90% Confidence Interval: .069-.086), and SRMR = .063. Thereupon, modification suggestions were requested, and among the various correlation bonds suggested by the R Studio program, the correlation between the theoretically appropriate ones (items 2-6, 4-6, 7-8, 10-11, 11-16, 12-16, and 14-15 ties) were made. By adding the specified correlation bonds to the model, acceptable for CFI and good fit for other indices were achieved: $\chi^2/df = 2.000$, CFI = .962, RMSEA = .046 (90% Confidence Interval: .036-.055) and SRMR = .044.

In the convergent validity analyzes of the SUB, BSI and Retro-FUS were used as external criteria, and the correlations between the subscales and total scores of the scales were examined. As expected, the 'Self' subscale of SUB showed positive and significant correlations with all subscales and total scores of Retro-FUS and BSI. The 'People' subscale had positive and significant correlations with all subscales and total scores, except for the 'Meals' subscale of the Retro-FUS. The 'World' subscale was found to be positively associated with only the 'Father Discipline' subscale of Retro-FUS, BSI subscales and BSI total. The total score of SUB, on the other hand, showed positive and significant correlations with all subscales and total scores of Retro-FUS and BSI.

Internal consistency and test-retest reliability coefficients were calculated within the scope of the reliability study of the SUB. Cronbach's Alpha coefficients for the subscales and the whole scale are between .76 - .87. The test-retest reliability coefficients calculated for the 'Self', 'People' and 'World' subscales and the total score of the SUB are .86, .80, .78 and .87, respectively.

According to the MANOVA findings, the main effect of gender on the 'World' subscale and the total SUB score was significant (Wilks' $\lambda = .98$, $F_{(3, 559)} = 4.317$, $p = .005$, $\eta^2 = .02$). The gender variable showed significant effects on the 'World' subscale of the SUB ($F_{(1, 561)} = 11.847$, $p = .001$, $\eta^2 = .02$) and the overall scale score ($F_{(1, 561)} = 5.083$, $p = .025$, $\eta^2 = .01$). According to the findings, women have more unpredictability beliefs related to the world (Women: $M = 3.89$, $SD = .66$; Men: $M = 3.65$, $SD = .70$) and life in general (Women: $M = 3.44$, $SD = .60$; Men: $M = 3.31$, $SD = .54$). No difference was found between the two genders in terms of unpredictability beliefs about themselves and other people.

DISCUSSION

Although the concept of unpredictability beliefs was defined about five years ago, its importance was emphasized much earlier within the framework of attachment theory, learned helplessness theory, life history theory and appraisal theory of emotion. Studies since the day it was defined point to the relationship between unpredictability beliefs and various psychological processes and psychological disorders (Ross et al., 2016a, 2016b; Ross & Hasty, 2018). The SUB, which aims to measure this concept, which has important effects on human life, has been an important achievement for the literature.

As a result of the confirmatory factor analysis performed to evaluate the construct validity of the SUB, a construct completely consistent with the factor structure in the original form was obtained. Thus, the factor structure of the original form and the Turkish form completely overlapped, the construct validity of the scale was ensured.

In order to evaluate the convergent validity of the SUB, its relations with the Retro-FUS and BSI were examined, and the level of family unpredictability and psychological symptomatology obtained through these scales were used as external criteria. As a result of the correlation analysis, all subscales and total scores of SUB and BSI were found to be positively related to each other. This finding is consistent with the literature because unpredictability beliefs have been found to be associated with neurotic personality traits and situations that cause psychological symptoms or are a result of psychological symptomatology such as excessive alcohol consumption (Ross et al., 2016a, 2016b; Ross & Hasty, 2018).

In the study conducted by Ross et al. (2016b), unpredictability beliefs and family unpredictability were found to be related. A similar finding was expected within the scope of this study, however, some of the relationships between the subscales and total scores of SUB and Retro-FUS were not found to be statistically significant. The 'Self' subscale, the 'People' subscale and the total score of SUB were found to be related to

all subscales and the total score of Retro-FUS. No relationship was found between unpredictability beliefs towards people and unpredictability in family meals in the past. The 'World' subscale, on the other hand, was not associated with any of the Retro-FUS scores except for the 'Father Discipline' subscale. Considered together, these findings indicate that people with high unpredictability beliefs about themselves, other people, and life in general also have a high level of unpredictability in the family environment they grew up in. However, it is new and unexpected that the 'World' subscale is not associated with the subscales other than the 'Father Discipline'. It is thought that this situation may be related to many factors. First of all, the data collection process was carried out in the shadow of the COVID-19 pandemic. In other words, each person participating in this research woke up one morning to face the reality of the pandemic, many of them went back to their homes where they left to study at universities, continued their education with distance education, and remained separated from their own life order and peers. Therefore, it was thought that the participants might actually have developed a general belief about how unpredictable the world was, regardless of how much unpredictability they experienced in their families. In other words, while coming from an unpredictable family environment may be related to people's unpredictability beliefs about the world, the reality of the pandemic has shaken people's beliefs about the predictability of the world so deeply that the link between the chaotic structure in the family environment and the unpredictable perception of the world has disappeared. When the relationships between SUB and Retro-FUS are looked, the highest correlation coefficients were found in the 'Self' subscale, similar to BSI. In other words, the level of unpredictability of the family in which the participants grew up was found to be mostly related to the unpredictability perception of the individuals oneself. This finding draws attention to the importance of family life in people's lives.

Within the scope of the reliability analysis of the SUB, Cronbach's Alpha coefficient, Spearman-Brown coefficient, two-half correlation and test-retest correlation were calculated. Cronbach's Alpha coefficients for the subscales and the whole scale are between .76 - .87, Spearman-Brown coefficients .76 - .86, two-half correlation coefficients .62 - .76, and test-retest correlation coefficients .78 - .87. A value above .60 indicates reliability, while a value above .80 indicates high reliability (Cortina, 1993). When these criteria are taken into account, it can be said that the Turkish version of the SUB is reliable.

When the literature was reviewed, no study was found that evaluated whether people of different genders differ in terms of unpredictability beliefs. In this study, there were differences between men and women in terms of the 'World' subscale and the overall SUB scale score; however, no difference was found in the

subscales of 'Self' and 'People'. Beliefs of unpredictability emerge as a result of the early environment in which the person grew up with his/her family and the experiences with other people (Ross et al., 2016b). Given this situation, the emergence of any differences between the genders is unexpected. It is thought that this difference may be a result of women experiencing more unpredictable experiences in relation to the world and life in general, compared to men, in the Turkish sample. For example, women in our country are exposed to violence more than men (Erol, 2013).

Undoubtedly, research on unpredictability beliefs is just at the beginning. However, it points to issues that need attention in clinical practice. The most obvious of these is its emphasis on how important the early environment is in adult life, as well as early relationships. In other words, no matter how consistent the experiences with family and other people are, one's unpredictability beliefs are also the result of a feature of the environment. It is important for clinicians working in the field to pay attention to this issue. In addition, it should be taken into account that unpredictability beliefs are more common when working with female clients. Establishing and maintaining mutual trust through a therapeutic relationship is closely related to predictability and consistency.

DECLARATIONS

Compliance with Ethical Standards This study was approved by Hacettepe University Ethics Committee (Date: 26.03.2021; Issue: E-35853172-300-00001515094).

Conflict of Interest There is no conflict of interest to declare.

REFERENCES

- Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss: Volume I: Attachment*. Basic Books Publishing.
- Cortina, J. M. (1993). What is coefficient alpha? An examination of theory and applications. *Journal of Applied Psychology*, 78, 98-104.
- Erol, D. D. (2013). Toplumsal cinsiyet bağlamında Türkiye yazılı basınında şiddet haberleri ve haber fotoğrafları. *Selçuk İletişim*, 8(1), 193-211.
- Hu, L. & Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling*, 6, 1-55.
- Kline, R. (1998). *Principles and practice of structural equation modeling*. Guilford Press.
- Lerner, J. S. & Keltner, D. (2000). Beyond valence: Toward a model of emotion-specific influences on judgment and choice. *Cognition and Emotion*, 14, 473-493.
- Matheny, A. P., Wachs, T. D., Ludwig, J. L., & Phillips, K. (1995). Bringing order out of chaos: Psychometric characteristics of the Confusion, Hubbub, and Order Scale. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 16, 429-444.

- Overmier, J. B. (2002). Sensitization, conditioning, and learning: Can they help us understand somatization and disability? *Scandinavian Journal of Psychology*, 43, 105-112.
- Ross, L. T. & Hasty, J. (2018). Anxiety and drinking: Are personal beliefs regarding control and unpredictability relevant? *The Journal of Psychology*, 152(8), 646-668.
- Ross, L. T. & Hill, E. M. (2000). The Family Unpredictability Scale: Reliability and validity. *Journal of Marriage & the Family*, 62(2), 549-562.
- Ross, L. T. & Hill, E. M. (2002). Childhood unpredictability, schemas for unpredictability, and risk taking. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 30, 453-473.
- Ross, L. T. & McDuff, J. (2008). The Retrospective Family Unpredictability Scale: Reliability and validity. *Journal of Child and Family Studies*, 17(1), 13-27.
- Ross, L. T., Hood, C. O., & Short, S. D. (2016a). Unpredictability and symptoms of depression and anxiety. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 35(5), 371-385.
- Ross, L. T., Short, S. D., & Garofano, M. (2016b). Scale of Unpredictability Beliefs: Reliability and validity. *The Journal of Psychology: Interdisciplinary and Applied*, 150, 976-1003.
- Schermelleh-Engel, K., Moosbrugger, H., & Müller, H. (2003). Evaluating the fit of structural equation models: Tests of significance and descriptive goodness-of-fit measures. *Methods of Psychological Research Online*, 8(2), 23-74.
- Schumacker, R. E. & Lomax, R. G. (2004). *A beginner's guide to structural equation modeling*. Lawrence Erlbaum Associates.
- Stearns, S. C. (1976). Life-history tactics: A review of the ideas. *The Quarterly Review of Biology*, 51(1), 3-47.
- Stearns, S. C. (1977). The evolution of life history traits: A critique of the theory and a review of the data. *Annual Review of Ecology and Systematics*, 8(1), 145-171.
- Sümer, N. (2000). Yapısal eşitlik modelleri: Temel kavramlar ve örnek uygulamalar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 3(6), 49-74.
- Şimşek, Ö. F. (2007). *Yapısal eşitlik modellemesine giriş, temel ilkeler ve LISREL uygulamaları*. Ekinoks Yayınları.
- Tabachnick, B. G. & Fidell, L. S. (2001). *Using multivariate statistics*. Allyn & Bacon.
- Tiggeman, M. & Winefield, A. H. (1987). Predictability and timing of self-report in learned helplessness experiments. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 13, 253-264.